

Гіперкомплексний метод розв'язування лінійних диференціальних рівнянь з частинними похідними зі сталими коефіцієнтами

В. С. Шпаківський

Анотація. Для довільного лінійного диференціального рівняння з частинними похідними зі сталими коефіцієнтами запропоновано процедуру побудови нескінченного сімейства точних розв'язків.

MSC 2010. 30G35, 57R35

Ключові слова. Комутативна асоціативна алгебра, моногенна функція, характеристичне рівняння, розширення комутативної алгебри

1 Вступ

Нехай $\mathbb{A}$ — n -вимірна комутативна асоціативна алгебра над полем комплексних чисел $\mathbb{C}$ і нехай $e_1, e_2, \dots, e_d$ — набір векторів в $\mathbb{A}$, де натуральне число $d \geq 2$. Позначимо $\zeta := x_1 e_1 + x_2 e_2 + \dots + x_d e_d$, де $x_1, x_2, \dots, x_d \in \mathbb{R}$ і визначимо на алгебрі $\mathbb{A}$ експоненціальну функцію $\exp \zeta$ у вигляді суми абсолютно збіжного ряду

$$\exp \zeta := \sum_{r=0}^{\infty} \frac{\zeta^r}{r!}. \quad (1.1)$$

Похідна від функції $\Phi(\zeta) = \exp \zeta$ розуміється як формальна похідна ряду (1.1). Як наслідок, $\frac{\partial}{\partial x_j} \exp \zeta = e_j \exp \zeta$, $j = 1, 2, \dots, d$.

Нехай $\mathbb{Z}^+ := \{0, 1, 2, \dots\}$. Позначимо $\alpha := (\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_d)$, $\alpha_j \in \mathbb{Z}^+$, $j = 1, 2, \dots, d$, і $|\alpha| := \alpha_1 + \alpha_2 + \dots + \alpha_d$. Розглянемо загальне лінійне рівняння зі сталими коефіцієнтами

$$E(u) := E_0(u) + E_1(u) + \dots + E_p(u) = 0, \quad (1.2)$$

де

$$E_k(u) := \sum_{\alpha: |\alpha|=k} C_{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_d}^k \frac{\partial^k u}{\partial x_1^{\alpha_1} \partial x_2^{\alpha_2} \dots \partial x_d^{\alpha_d}}, \quad C_{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_d}^k \in \mathbb{R}.$$

Внаслідок рівності

$$E(u) = (E_0^* + E_1^* + \cdots + E_p^*) \exp \zeta,$$

де

$$E_k^* := \sum_{\alpha: |\alpha|=k} C_{\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_d}^k e_1^{\alpha_1} e_2^{\alpha_2} \cdots e_d^{\alpha_d},$$

функція $\exp \zeta$ задовольняє рівняння (1.2), якщо вектори $e_1, e_2, \dots, e_d$ задовольняють *характеристичне* рівняння

$$E_0^* + E_1^* + \cdots + E_p^* = 0. \quad (1.3)$$

Оскільки рівняння (1.2) лінійне, то всі комплекснозначні компоненти розкладу функції $\exp \zeta$ за базисом алгебри $\mathbb{A}$ також є його розв'язками.

Якщо ж рівняння (1.2) має вигляд

$$E_p(u) = 0, \quad (1.4)$$

то, очевидно, що при виконанні умови $E_p^*(u) = 0$ не лише $\exp \zeta$ є розв'язком рівняння (1.4), але й довільна $\mathbb{A}$ -значна аналітична функція Φ змінної ζ . Аналогічно, усі комплекснозначні компоненти розкладу функції Φ за базисом алгебри $\mathbb{A}$ також є розв'язками рівняння (1.4).

Такий підхід до побудови розв'язків заданих диференціальних рівнянь в частинних похідних використовувався в багатьох роботах, зокрема в роботах [1], [2], [3], [4], [5], [6], [7], [8], [9], [10], [11], [12], [13], [14].

Таким чином, маємо дві задачі. Задача (З1) — описати всі набори векторів $e_1, e_2, \dots, e_d$, які задовольняють характеристичне рівняння (1.3) (або вказати процедуру за якою вони знаходяться), а друга задача (З2) — описати всі компоненти аналітичної функції. Зокрема, для рівняння (1.4) описати компоненти функції $\Phi(\zeta) = \exp \zeta$.

Відмітимо, що в роботах [15, 16] отримано конструктивний опис усіх аналітичних функцій зі значеннями в довільній скінченновимірній комутативній асоціативній алгебрі над полем $\mathbb{C}$. Теорема 5.1 роботи [17] стверджує, що для побудови розв'язків диференціального рівняння (1.2) у вигляді компонент моногенних функцій зі значеннями в комутативних асоціативних алгебрах, достатньо обмежитись вивченням моногенних функцій в алгебрах з базисом $\{1, \eta_1, \eta_2, \dots, \eta_{n-1}\}$, де $\eta_1, \eta_2, \dots, \eta_{n-1}$ — нільпотенти. А в роботі [18] показано, що в кожній алгебрі з базисом виду $\{1, \eta_1, \eta_2, \dots, \eta_{n-1}\}$ рівняння (1.3) має

розв'язки. Тобто, на класах комутативних асоціативних алгебр з базисом $\{1, \eta_1, \eta_2, \dots, \eta_{n-1}\}$ задачі (31) та (32) повністю розв'язані.

Варто зауважити, що в скінченновимірних алгебрах розклад аналітичної функції за базисом має скінченну кількість компонент, а тому породжує скінченне число розв'язків заданого диференціального рівняння в частинних похідних.

В даній роботі пропонується процедура побудови нескінченної кількості сімейств розв'язків заданих рівнянь з частинними похідними, використовуючи аналітичні функції, що визначені на певних послідовностях $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$ комутативних асоціативних алгебр. Для досягнення цієї мети, в п. 2.2 вивчаються розв'язки характеристичного рівняння (1.3) на послідовності $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$, а в п. 3.2 вивчаються аналітичні функції на послідовності $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$ та їх зв'язок з розв'язками рівняння (1.2). В параграфі 5 даний метод застосовано до побудови розв'язків деяких рівнянь математичної фізики.

2 Задача (31)

2.1 Послідовності розширень комутативної алгебри

Нехай $\mathbb{A}_n$ — довільна n -вимірна комутативна асоціативна алгебра над полем комплексних чисел $\mathbb{C}$ та з єдиним ідемпотентом — одиницею алгебри. За теоремою Е. Картана [19, с. 33] в алгебрі $\mathbb{A}_n$ існує базис $\{I_k\}_{k=1}^n$ і існують структурні константи $\Upsilon_{r,k}^s$ такі, що виконуються наступні правила множення:

$$\forall r, s \in \{1, 2, \dots, n-1\} \quad I_r I_s = \sum_{k=\max\{r,s\}+1}^n \Upsilon_{r,k}^s I_k, \quad (2.1)$$

тобто

$\cdot$	1	I_1	I_2	$\dots$	I_{n-1}
1	1	I_1	I_2	$\dots$	I_{n-1}
I_1	I_1	$\sum_{k=2}^{n-1} \Upsilon_{1,k}^1 I_k$	$\sum_{k=3}^{n-1} \Upsilon_{2,k}^1 I_k$	$\dots$	0
I_2	I_2	$\sum_{k=3}^{n-1} \Upsilon_{2,k}^1 I_k$	$\sum_{k=3}^{n-1} \Upsilon_{2,k}^2 I_k$	$\dots$	0
$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\vdots$	$\ddots$	$\vdots$
I_{n-1}	I_{n-1}	0	0	$\dots$	0

(2.2)

Покладемо $I_0 := 1$.

Нехай $\tilde{\mathbb{A}}_{n+1}$ — $(n+1)$ -вимірна комутативна асоціативна алгебра з базисом $\{1, \tilde{I}_1, \tilde{I}_2, \dots, \tilde{I}_n\}$ виду (2.1):

$$\forall r, s \in \{1, 2, \dots, n\} \quad \tilde{I}_r \tilde{I}_s = \sum_{k=\max\{r,s\}+1}^n \tilde{\Upsilon}_{r,k}^s \tilde{I}_k. \quad (2.3)$$

Означення 2.1. [18]. Алгебра $\tilde{\mathbb{A}}_{n+1}$ називається розширенням алгебри $\mathbb{A}_n$, якщо справедливі рівності

$$\tilde{\Upsilon}_{r,k}^s = \Upsilon_{r,k}^s \quad (2.4)$$

$$\forall k \in \{2, \dots, n-1\} \quad \forall r, s \in \{1, 2, \dots, k-1\}.$$

Надалі розширення алгебри $\mathbb{A}_n$ позначатимемо через $\mathbb{E}(\mathbb{A}_n)$.

При $n = 2$ за означенням покладаємо, що алгебра $\mathbb{A}_3(\alpha)$, $\alpha \in \mathbb{C}$, з таблицею множення

$\cdot$	1	$\tilde{I}_1$	$\tilde{I}_2$
1	1	$\tilde{I}_1$	$\tilde{I}_2$
$\tilde{I}_1$	$\tilde{I}_1$	$\alpha \tilde{I}_2$	0
$\tilde{I}_2$	$\tilde{I}_2$	0	0

є розширенням бігармонічної алгебри $\mathbb{B}$ (див., наприклад, [5]) з таблицею множення

$\cdot$	1	I_1
1	1	I_1
I_1	I_1	0

Зауважимо, що алгебра $\mathbb{A}_3(\alpha)$ при всіх $\alpha \in \mathbb{C}$ ізоморфна алгебрі $\mathbb{A}_3(1)$, моногенні функції в якій вивчалися в роботі [6].

Зауваження 2.1. Іншими словами, рівність (2.4) означає, що якщо в таблиці множення виду (2.2) алгебри $\mathbb{E}(\mathbb{A}_n)$ відкинути останній рядок і останній стовпчик і скрізь у таблиці множення елемент $\tilde{I}_n$ замінити на нуль, то отримаємо таблицю множення алгебри $\mathbb{A}_n$.

Розглянемо приклади розширень.

Приклад 2.1. [18]. Кожна з наведених нижче алгебр є розширенням попередньої алгебри.

$$\mathbb{B} \rightarrow \mathbb{A}_3(1) \rightarrow$$

$\cdot$	1	I_1	I_2	I_3
1	1	I_1	I_2	I_3
I_1	I_1	I_2	I_3	0
I_2	I_2	I_3	0	0
I_3	I_3	0	0	0

$$\rightarrow$$

$\cdot$	1	I_1	I_2	I_3	I_4
1	1	I_1	I_2	I_3	I_4
I_1	I_1	I_2	I_3	I_4	0
I_2	I_2	I_3	I_4	0	0
I_3	I_3	I_4	0	0	0
I_4	I_4	0	0	0	0

Можна говорити також про *послідовність розширень*.

Означення 2.2. *Послідовність алгебр $\{\mathbb{A}_n\}_{n=2}^\infty$ виду (2.2) називатимемо послідовністю розширень $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$, якщо кожна наступна алгебра $\mathbb{A}_{n+1}$ є розширенням попередньої алгебри $\mathbb{A}_n$.*

Очевидно, що $\mathbb{E}^2 \equiv \mathbb{B}$, $\mathbb{E}^3$ співпадає з однією із алгебр $\mathbb{A}_3(\alpha)$, $\alpha \in \mathbb{C}$ і т. д.

Приклад 2.2. Очевидно, що наведені в прикладі 2.1 алгебри мають такі відповідні базиси: $\{1, \rho^1\}$, $\rho^2 = 0$; $\{1, \rho^1, \rho^2\}$, $\rho^3 = 0$; $\{1, \rho^1, \rho^2, \rho^3\}$, $\rho^4 = 0$; $\{1, \rho^1, \rho^2, \rho^3, \rho^4\}$, $\rho^5 = 0$. Для кожного натурального n розглянемо алгебру $\mathbb{A}_n$ з базисом $\{1, \rho^1, \rho^2, \dots, \rho^n\}$, $\rho^{n+1} = 0$. Очевидно, що $(n+1)$ -ша алгебра є розширенням n -ї алгебри. Тому послідовність алгебр $\{\mathbb{A}_n\}_{n=2}^\infty$ з базисами $\{1, \rho^1, \rho^2, \dots, \rho^n\}$ і властивістю $\rho^{n+1} = 0$ є *послідовністю розширень*.

2.2 Розв'язки рівняння (1.3) на послідовності розширень

Означення 2.3. *Будемо казати, що вектор $e(n) = \sum_{r=0}^n c_r I_r$, $c_r \in \mathbb{C}$, визначений на послідовності розширень $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$, якщо при кожному $n = 2, 3, \dots$ справедливе співвідношення $e(n) \in \mathbb{E}^n$.*

Означення 2.4. *Скажемо, що рівняння (1.3) має розв'язки на послідовності розширень $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$, якщо при кожному $n = 2, 3, \dots$ існують вектори $e_1(n), e_2(n), \dots, e_d(n)$ алгебри $\mathbb{E}^n$, які задовольняють рівняння (1.3) в $\mathbb{E}^n$.*

Теорема 2.1. *На кожній послідовності розширень $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$ рівняння (1.3) має розв'язки.*

Доказательство. Повністю аналогічно до доведення теореми 2.3 з роботи [18] доводиться, що при кожному $n = 2, 3, \dots$ в алгебрі $\mathbb{E}^n$ рівняння (1.3) має розв'язки. $\square$

Зауваження 2.2. Більше того, серед розв'язків $e_1(n), e_2(n), \dots, e_d(n)$ рівняння (1.3) на $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$ завжди можна $d-1$ вектор визначити довільним чином на $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$, а останній вектор виражається рекурентними співвідношеннями через вибрані $d-1$ векторів. Нехай для визначеності

$$e_d(n+1) = f(e_1(n+1), e_2(n+1), \dots, e_{d-1}(n+1), e_d(n)). \quad (2.5)$$

Збільшуючи як завгодно n , визначаємо вектор $e_d(n)$ на послідовності розширень $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$. Очевидно, що рекурентні формули (2.5) визначаються рівняннями (1.3) і послідовністю розширень $\{\mathbb{E}^n\}_{n=2}^\infty$. Прикладом рекурентних співвідношень (2.5) є формули (15) з роботи [11]. Також відмітимо, що якщо у змінній $\zeta = x_1 e_1 + x_2 e_2 + \dots + x_d e_d$ перейти до "базису" послідовності розширень, то ми фактично отримуємо нескінченновимірну змінну ζ .

3 Задача (3.2)

3.1 Моногені функції

Нехай вектори $e_1, e_2, \dots, e_d$ алгебри $\mathbb{A}_n$, які задовольняють характеристичне рівняння (1.3) в $\mathbb{A}_n$, мають наступний розклад в базисі алгебри:

$$e_j = \sum_{r=0}^{n-1} a_{jr} I_r, \quad a_{jr} \in \mathbb{C}, \quad j = 1, 2, \dots, d. \quad (3.1)$$

Для елемента $\zeta = x_1 e_1 + x_2 e_2 + \dots + x_d e_d$, де $x_1, x_2, \dots, x_d \in \mathbb{R}$, комплексне число

$$\xi := x_1 a_{10} + x_2 a_{20} + \dots + x_d a_{d0}$$

називається *спектром* точки ζ .

Виділимо в алгебрі $\mathbb{A}_n$ лінійну оболонку $E_d := \{\zeta = x_1 e_1 + x_2 e_2 + \dots + x_d e_d : x_1, x_2, \dots, x_d \in \mathbb{R}\}$, породжену векторами $e_1, e_2, \dots, e_d$ алгебри $\mathbb{A}_n$.

Далі істотним є припущення: $x_1 a_{10} + x_2 a_{20} + \dots + x_d a_{d0} \in \mathbb{C} \setminus \mathbb{R}$ при всіх дійсних $x_1, x_2, \dots, x_d$. Очевидно, що це має місце тоді і тільки тоді, коли хоча б одне з чисел $a_{10}, a_{20}, \dots, a_{d0}$ належить $\mathbb{C} \setminus \mathbb{R}$. В теоремі 4 роботи [16] встановлено підклас рівнянь вигляду (1.2) для яких умова $x_1 a_{10} + x_2 a_{20} + \dots + x_d a_{d0} \in \mathbb{C} \setminus \mathbb{R}$ виконується при всіх дійсних $x_1, x_2, \dots, x_d$.

Множині S простору $\mathbb{R}^d$ поставимо у відповідність множину

$$S_\zeta := \{\zeta = x_1 e_1 + x_2 e_2 + \dots + x_d e_d : (x_1, x_2, \dots, x_d) \in S\} \text{ в } E_d.$$

Неперервну функцію $\Phi : \Omega_\zeta \rightarrow \mathbb{A}_n$ називатимемо *моногенною* в області $\Omega_\zeta \subset E_d$, якщо Φ диференційовна за Гато в кожній точці цієї області, тобто якщо для кожного $\zeta \in \Omega_\zeta$ існує елемент $\Phi'(\zeta)$ алгебри $\mathbb{A}_n$ такий, що виконується рівність

$$\lim_{\varepsilon \rightarrow 0+0} (\Phi(\zeta + \varepsilon h) - \Phi(\zeta)) \varepsilon^{-1} = h \Phi'(\zeta) \quad \forall h \in E_d.$$

$\Phi'(\zeta)$ називається *похідною Гато* функції Φ в точці ζ .

Розглянемо розклад функції $\Phi : \Omega_\zeta \rightarrow \mathbb{A}_n$ за базисом $\{I_k\}_{k=0}^{n-1}$:

$$\Phi(\zeta) = \sum_{k=0}^{n-1} U_k(x_1, x_2, \dots, x_d) I_k. \quad (3.2)$$

У випадку, коли функції $U_k : \Omega \rightarrow \mathbb{C} \in \mathbb{R}$ -диференційовними в області Ω , тобто для довільного $(x_1, x_2, \dots, x_d) \in \Omega$

$$\begin{aligned} & U_k(x_1 + \Delta x_1, x_2 + \Delta x_2, \dots, x_d + \Delta x_d) - U_k(x_1, x_2, \dots, x_d) = \\ & = \sum_{j=1}^d \frac{\partial U_k}{\partial x_j} \Delta x_j + o\left(\sqrt{\sum_{j=1}^d (\Delta x_j)^2}\right), \quad \sum_{j=1}^d (\Delta x_j)^2 \rightarrow 0, \end{aligned}$$

функція Φ моногенна в області Ω_ζ тоді і тільки тоді, коли у кожній точці області Ω_ζ виконуються наступні аналоги умов Коші–Рімана:

$$\frac{\partial \Phi}{\partial x_j} e_1 = \frac{\partial \Phi}{\partial x_1} e_j \quad \text{при всіх } j = 2, 3, \dots, d.$$

Відмітимо, що розклад резольвенти має вигляд

$$(te_1 - \zeta)^{-1} = \sum_{k=0}^{n-1} A_k I_k \quad \forall t \in \mathbb{C} : t \neq \xi, \quad (3.3)$$

де A_k визначені наступними рекурентними співвідношеннями:

$$\begin{aligned} A_0 &:= \frac{1}{t - \xi}, \quad A_1 := \frac{\xi_1}{(t - \xi)^2}, \quad \xi_1 := x_1 a_{11} + x_2 a_{21} + \dots + x_d a_{d1}, \\ A_s &= \frac{\xi_s}{(t - \xi)^2} + \frac{1}{t - \xi} \sum_{r=1}^{s-1} A_r B_{r,s} \end{aligned} \quad (3.4)$$

при

$$\xi_s := x_1 a_{1s} + x_2 a_{2s} + \dots + x_d a_{ds}, \quad B_{r,s} := \sum_{k=1}^{s-1} \xi_k \Upsilon_{r,s}^k, \quad s = 2, 3, \dots, n-1.$$

Із співвідношень (3.3) випливає, що точки $(x_1, x_2, \dots, x_d) \in \mathbb{R}^d$, які відповідають необоротним елементам $\zeta \in E_d$, лежать на множині

$$M : \begin{cases} x_1 \operatorname{Re} a_{10} + x_2 \operatorname{Re} a_{20} + \dots + x_d \operatorname{Re} a_{d0} = 0, \\ x_1 \operatorname{Im} a_{10} + x_2 \operatorname{Im} a_{20} + \dots + x_d \operatorname{Im} a_{d0} = 0 \end{cases} \quad (3.5)$$

у просторі $\mathbb{R}^d$.

Нехай область $\Omega_\zeta \subset E_d$ опукла відносно множини напрямків M_ζ . Це означає, що Ω_ζ містить відрізок $\{\theta_1 + \alpha(\theta_2 - \theta_1) : \alpha \in [0, 1]\}$ для всіх $\theta_1, \theta_2 \in \Omega_\zeta$ таких, що $\theta_2 - \theta_1 \in M_\zeta$. Позначимо

$$D := \{\xi = x_1 a_{10} + x_2 a_{20} + \cdots + x_d a_{d0} \in \mathbb{C} : \zeta \in \Omega_\zeta\}.$$

Теорема А [16]. *Нехай область $\Omega_\zeta \subset E_d$ опукла відносно множини напрямків M_ζ і нехай хоча б одне з чисел $a_{10}, a_{20}, \dots, a_{d0}$ належить $\mathbb{C} \setminus \mathbb{R}$. Тоді кожна моногенна функція $\Phi : \Omega_\zeta \rightarrow \mathbb{A}_n$ подається у вигляді*

$$\Phi(\zeta) = \sum_{k=0}^{n-1} I_k \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} F_k(t)(t - \zeta)^{-1} dt, \quad (3.6)$$

де F_k — деяка голоморфна функція в області D , а Γ — замкнена жорданова спрямлювана крива, яка лежить в області D і охоплює точку ξ .

Оскільки за умов теореми **А** кожна моногенна функція $\Phi : \Omega_\zeta \rightarrow \mathbb{A}_n$ продовжується до функції, моногенної в області

$$\Pi_\zeta := \{\zeta \in E_d : \xi \in D\},$$

тому надалі будемо розглядати моногенні функції Φ , визначені в областях виду Π_ζ .

3.2 Розв'язки рівняння (1.4)

Відповідно до п. 1, компоненти $U_k(x_1, x_2, \dots, x_d)$ моногенної функції (3.2) задовольняють рівняння (1.4). Крім того, очевидно, що зображення моногенної функції (3.6) залежить від n — розмірності алгебри.

Далі дослідимо, як компоненти $U_k(x_1, x_2, \dots, x_d)$ моногенної функції (3.2) залежать від n і від k .

Отже, маємо дві алгебри $\mathbb{E}^n$ та $\mathbb{E}^{n+1}$. В алгебрі $\mathbb{E}^n$ визначений набір векторів $e_1(n), e_2(n), \dots, e_d(n)$, який задовольняє рівняння (1.3), а в алгебрі $\mathbb{E}^{n+1}$ визначений інший набір векторів — $e_1(n+1), e_2(n+1), \dots, e_d(n+1)$, який також задовольняє рівняння (1.3) (відносно вибору векторів $e_1(n+1), e_2(n+1), \dots, e_d(n+1)$ див. зауваження 2.2). В $\mathbb{E}^n$ розглядаємо змінну $\zeta(n) = x_1 e_1(n) + x_2 e_2(n) + \cdots + x_d e_d(n)$ і моногенну функцію $\Phi(\zeta(n))$, а в алгебрі $\mathbb{E}^{n+1}$ розглядаємо змінну $\zeta(n+1) = x_1 e_1(n+1) + x_2 e_2(n+1) + \cdots + x_d e_d(n+1)$ і моногенну функцію $\Phi(\zeta(n+1))$. Нехай $\Phi(\zeta(n)) : \Pi_{\zeta(n)} \rightarrow \mathbb{E}^n$ має вигляд (3.2), а моногенна функція $\Phi(\zeta(n+1)) : \Pi_{\zeta(n+1)} \rightarrow \mathbb{E}^{n+1}$ має вигляд

$$\Phi(\zeta(n+1)) = \sum_{k=0}^n V_k(x_1, x_2, \dots, x_d) \tilde{I}_k.$$

Повністю аналогічно до теореми 4.1 з роботи [18] доводиться співвідношення

$$U_k(x_1, x_2, \dots, x_d) \equiv V_k(x_1, x_2, \dots, x_d) \quad \text{при всіх } k = 0, 1, \dots, n-1.$$

Таким чином, для побудови розв'язків рівняння (1.4) у вигляді компонент моногенної функції має сенс розглядати лише останню — n -ту компоненту $U_n(x_1, x_2, \dots, x_d)$ моногенної функції в $\mathbb{E}^n$ при кожному фіксованому n . Перейдемо до вичення поставленої задачі.

Праву частину рівності (3.6) подамо у вигляді:

$$\sum_{k=0}^{n-1} I_k \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} F_k(t)(t - \zeta)^{-1} dt = \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} \sum_{k=0}^{n-1} I_k W_k(x_1, \dots, x_d, t) dt$$

і будемо розглядати функції $W_k(x_1, \dots, x_d, t)$.

Підставляючи вираз для резольвенти (3.3) в рівність (3.6), враховуючи правила множення алгебри $\mathbb{E}^n$, отримаємо такі перші чотири значення:

$$\begin{aligned} W_0(x_1, \dots, x_d, t) &= F_0 A_0, \\ W_1(x_1, \dots, x_d, t) &= F_1 A_0 + \tilde{F}_0 A_1, \\ W_2(x_1, \dots, x_d, t) &= F_2 A_0 + \tilde{F}_1 A_1 \Upsilon_{1,2}^1 + \hat{F}_0 A_2, \\ W_3(x_1, \dots, x_d, t) &= F_3 A_0 + \left(\hat{F}_1(t) \Upsilon_{1,3}^1 + \tilde{F}_2(t) \Upsilon_{2,3}^1 \right) A_1 + \\ &\quad + \left(\hat{F}_1(t) \Upsilon_{2,3}^1 + \tilde{F}_2(t) \Upsilon_{2,3}^2 \right) A_2 + \tilde{\tilde{F}}_0(t) A_3, \end{aligned}$$

де F з усіма індексами і тільдами довільні комплексні аналітичні функції.

Проаналізуємо отримані вирази. Відповідно до п. 1

$$\frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} W_0(x_1, \dots, x_d, t) dt = \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} F_0 A_0 dt$$

є розв'язком рівняння (1.4). Розглянемо вираз для W_1 . Оскільки аналітичні функції F_0, F_1 довільні, то вираз $\frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} F_1 A_0 dt$ задовольняє рівняння (1.2). Беручи до уваги, що $\frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} W_1 dt$ є розв'язком рівняння (1.4) і що це рівняння лінійне, то й їх різниця

$$\frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} (W_1 - F_1 A_0) dt = \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} \tilde{F}_0 A_1 dt$$

є розв'язком рівняння (1.4). Міркуючи аналогічно, приходимо до висновку, що й наступна різниця

$$\frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} (W_2 - F_2 A_0 - \tilde{F}_1 A_1 \Upsilon_{1,2}^1) dt = \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} \hat{F}_0 A_2 dt$$

є розв'язком рівняння (1.4). Точно так само отримуємо наступний розв'язок:

$$\frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} \tilde{\tilde{F}}_0(t) A_3 dt.$$

Збільшуючи як завгодно натуральне n , отримуємо нескінченне сімейство розв'язків рівняння (1.4):

$$\left\{ \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} F_k(t) A_k dt \right\}_{k=0}^{\infty}, \quad (3.7)$$

де F_k — довільні аналітичні функції комплексної змінної, а A_k визначені рекурентними формулами (3.4).

Далі вкажемо сімейство розв'язків рівняння (1.2). З цією метою зазначимо, що визначення функції $\exp \zeta$ у вигляді суми абсолютно збіжного ряду (1.1) рівносильне її визначенню у вигляді головного продовження голоморфної функції комплексної змінної e^z в алгебру $\mathbb{E}^n$:

$$\exp \zeta := \frac{1}{2\pi i} \int_{\gamma} e^z (z - \zeta)^{-1} dz, \quad (3.8)$$

де γ — спрямована крива в комплексній площині, що охоплює точку $\xi = x_1 a_{10} + x_2 a_{20} + \dots + x_d a_{d0}$ (див., наприклад, [20, с. 182]). А оскільки функція (3.8) задовольняє рівняння (1.2), то і її компоненти також задовольняють це рівняння. Тобто, для рівняння (1.2) будемо мати таке нескінченне сімейство розв'язків:

$$\left\{ \frac{1}{2\pi i} \int_{\Gamma} e^t A_k dt \right\}_{k=0}^{\infty}. \quad (3.9)$$

4 Послідовність розширень $\{\mathbb{E}_{\rho}^n\}_{n=2}^{\infty}$

У цьому пункті на конкретній послідовності розширень випишемо розв'язки виглядів (3.7) та (3.9).

Через $\{\mathbb{E}_{\rho}^n\}_{n=2}^{\infty}$ позначимо послідовність розширень, наведену в прикладі 2.2. На послідовності $\{\mathbb{E}_{\rho}^n\}_{n=2}^{\infty}$ у розкладі резольвенти (3.3)

коефіцієнти A_k визначаються наступними рекурентними співвідношеннями (див. [11]):

$$A_0 := \frac{1}{t-\xi}, \quad A_s = \frac{1}{t-\xi}(\xi_s A_0 + \xi_{s-1} A_1 + \dots + \xi_1 A_{s-1}), \quad s = 1, 2, \dots, n-1. \quad (4.1)$$

Тобто, маємо такі перші значення:

$$\begin{aligned} A_1 &= \frac{\xi_1}{(t-\xi)^2}, \quad A_2 = \frac{\xi_2}{(t-\xi)^2} + \frac{\xi_1^2}{(t-\xi)^3}, \\ A_3 &= \frac{\xi_3}{(t-\xi)^2} + \frac{2\xi_1\xi_2}{(t-\xi)^3} + \frac{\xi_1^3}{(t-\xi)^4}, \\ A_4 &= \frac{\xi_4}{(t-\xi)^2} + \frac{2\xi_1\xi_3 + \xi_2^2}{(t-\xi)^3} + \frac{3\xi_1^2\xi_2}{(t-\xi)^4} + \frac{\xi_1^4}{(t-\xi)^5}, \\ A_5 &= \frac{\xi_5}{(t-\xi)^2} + \frac{2\xi_1\xi_4 + 2\xi_2\xi_3}{(t-\xi)^3} + \frac{3\xi_1^2\xi_3 + 3\xi_1\xi_2^2}{(t-\xi)^4} + \frac{4\xi_1^3\xi_2}{(t-\xi)^5} + \frac{\xi_1^5}{(t-\xi)^6}, \\ A_6 &= \frac{\xi_6}{(t-\xi)^2} + \frac{\xi_3^2 + 2\xi_1\xi_5 + 2\xi_2\xi_4}{(t-\xi)^3} + \frac{\xi_2^3 + 6\xi_1\xi_2\xi_3 + 3\xi_1^2\xi_4}{(t-\xi)^4} + \\ &\quad + \frac{4\xi_1^3\xi_3 + 6\xi_1^2\xi_2^2}{(t-\xi)^5} + \frac{5\xi_1^4\xi_2}{(t-\xi)^6} + \frac{\xi_1^6}{(t-\xi)^7}, \end{aligned}$$

і т. д.

4.1 Розв'язки рівняння (1.2)

Далі на $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ випишемо експоненту (1.1). Для цього зауважимо, що $A_r = A_r((t-\xi)^s, \xi_1, \dots, \xi_r)$, де $s = \{2, 3, \dots, r+1\}$.

Введемо деякі визначення. Нехай $\varphi(t-\xi, \xi_1, \dots, \xi_r)$ — довільна комплексна функція від $(r+1)$ комплексних змінних. Визначимо лінійний оператор P , який кожній функції φ ставить у відповідність функцію від r змінних за правилом

$$P\varphi((t-\xi)^s, \xi_1, \dots, \xi_r) = \varphi((s-1)!, \xi_1, \dots, \xi_r) \quad \forall s \in \{2, 3, \dots, r+1\}.$$

Так, наприклад,

$$P\left(\frac{\xi_3}{(t-\xi)^2} + \frac{2\xi_1\xi_2}{(t-\xi)^3} + \frac{\xi_1^3}{(t-\xi)^4}\right) = \xi_3 + \xi_1\xi_2 + \frac{\xi_1^3}{3!}.$$

Тепер визначимо функції

$$\begin{aligned} \Psi_0 &:= 1, \quad \Psi_r(\xi_1, \xi_2, \dots, \xi_r) := P A_r((t-\xi)^s, \xi_1, \dots, \xi_r) \\ &\quad \forall s \in \{2, 3, \dots, r+1\}, \quad r = 1, 2, \dots \end{aligned} \quad (4.2)$$

Лема 4.1. [11] На послідовності розширень $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ справедлива рівність

$$\exp \zeta = e^\xi \sum_{r=0}^{\infty} \Psi_r \rho^r, \quad (4.3)$$

де коефіцієнти Ψ_r визначені співвідношеннями (4.2).

Випишемо декілька перших членів розкладу експоненти (4.3):

$$\begin{aligned} \exp \zeta = e^\xi & \left[1 + \xi_1 \rho + \left(\xi_2 + \frac{\xi_1^2}{2!} \right) \rho^2 + \left(\xi_3 + \xi_1 \xi_2 + \frac{\xi_1^3}{3!} \right) \rho^3 + \right. \\ & + \left(\xi_4 + \frac{2\xi_1 \xi_3 + \xi_2^2}{2!} + \frac{3\xi_1^2 \xi_2}{3!} + \frac{\xi_1^4}{4!} \right) \rho^4 + \\ & \left. + \left(\xi_5 + \xi_1 \xi_4 + \xi_2 \xi_3 + \frac{\xi_1 \xi_2^2 + \xi_1^2 \xi_3}{2!} + \frac{\xi_1^3 \xi_2}{3!} + \frac{\xi_1^5}{5!} \right) \rho^5 + \dots \right]. \end{aligned}$$

Оскільки функція $\exp \zeta$ задовольняє рівняння (1.2), то її комплексні компоненти $V_r(t, x)$ розкладу

$$\exp \zeta = \sum_{r=0}^{\infty} V_r(t, x) \rho^r \quad (4.4)$$

також задовольняють рівняння (1.2). Сформулюємо це в наступному вигляді.

Теорема 4.1. Рівняння (1.2) задовольняють комплексні функції

$$V_r(x_1, x_2, \dots, x_d) = \Psi_r(x_1, x_2, \dots, x_d) e^{\xi(x_1, x_2, \dots, x_d)} \quad (4.5)$$

при всіх $r = 0, 1, \dots$, де поліноми Ψ_r визначаються рівностями (4.2).

Зауваження 4.1. Виділяючи в комплексному розв'язку V_r дійсну і уявну частини, отримуємо два дійсні розв'язки рівняння (1.2) вигляду

$$V_{r,1} = U_r(x_1, x_2, \dots, x_d) e^{\lambda(x_1, x_2, \dots, x_d)} \cos \mu(x_1, x_2, \dots, x_d),$$

$$V_{r,2} = R_r(x_1, x_2, \dots, x_d) e^{\lambda(x_1, x_2, \dots, x_d)} \sin \mu(x_1, x_2, \dots, x_d),$$

де U_r, R_r — деякі поліноми степеня r , а $\lambda(x_1, x_2, \dots, x_d) := \operatorname{Re} \xi$, $\mu(x_1, x_2, \dots, x_d) := \operatorname{Im} \xi$.

В наступній теоремі встановлюється властивість розв'язків вигляду (4.5) рівняння (1.2).

Теорема 4.2. Для розв'язків (4.5) рівняння (1.2) справедливі рівності

$$\sum_{r+s=n} \int_{\gamma} V_r(x_1, x_2, \dots, x_d) d\xi_s = 0 \quad \forall n = 0, 1, 2, \dots, \quad (4.6)$$

де γ — довільна замкнена жорданова спрямлювана крива у просторі $\mathbb{R}^d$, яка гомотопна точці.

Доказательство. Відповідно до аналога теореми Коші (див. теорему 3 з роботи [21]), справедлива рівність $\int_{\gamma} \exp \zeta d\zeta = 0$. Нехай $n \in \{0, 1, 2, \dots\}$ фіксоване. Враховуючи позначення (4.4), отримуємо рівності

$$\begin{aligned} \int_{\gamma} \exp \zeta d\zeta &= \int_{\gamma} \sum_{r=0}^n V_r(x_1, x_2, \dots, x_d) \rho^r \sum_{s=0}^n d\xi_s \rho^s = \\ &= \int_{\gamma} \sum_{0 \leq r+s \leq n} V_r(x_1, x_2, \dots, x_d) d\xi_s \rho^{r+s} = 0. \end{aligned}$$

Прирівнюючи до нуля коефіцієнти при ρ^{r+s} , отримуємо співвідношення (4.6). $\square$

4.2 Розв'язки рівняння (1.4)

У цьому пункті на послідовності розширень $\{\mathbb{E}_{\rho}^n\}_{n=2}^{\infty}$ випишемо декілька перших сімейств розв'язків виду (3.7) рівняння (1.4). Для цього у вирази (3.7) підставимо перші коефіцієнти розкладу резольвенти (4.1). Якщо послідовність (3.7) позначити через $\{U_k(x_1, x_2, \dots, x_d)\}_{k=0}^{\infty}$, то перші значення цієї послідовності матимуть наступний вигляд:

$$\begin{aligned} U_0 &= F_0(\xi), \quad U_1 = \xi_1 F_1'(\xi), \quad U_2 = \xi_2 F_2'(\xi) + \frac{\xi_1^2}{2!} F_2''(\xi), \\ U_3 &= \xi_3 F_3'(\xi) + \xi_1 \xi_2 F_3''(\xi) + \frac{\xi_1^3}{3!} F_3'''(\xi), \\ U_4 &= \xi_4 F_4'(\xi) + \frac{1}{2}(2\xi_1 \xi_3 + \xi_2^2) F_4''(\xi) + \frac{\xi_1^2 \xi_2}{2} F_4'''(\xi) + \frac{\xi_1^4}{4!} F_4^{(4)}(\xi), \\ U_5 &= \xi_5 F_5'(\xi) + (\xi_1 \xi_4 + \xi_2 \xi_3) F_5''(\xi) + \frac{1}{2}(\xi_1 \xi_2^2 + \xi_1^2 \xi_3) F_5'''(\xi) + \\ &\quad + \frac{1}{3!} \xi_1^3 \xi_2 F_5^{(4)}(\xi) + \frac{\xi_1^5}{5!} F_5^{(5)}(\xi), \end{aligned}$$

$$U_6 = \xi_6 F'_6(\xi) + \frac{1}{2}(\xi_3^2 + 2\xi_1\xi_5 + 2\xi_2\xi_4)F''_6(\xi) + \frac{1}{6}(\xi_2^3 + 6\xi_1\xi_2\xi_3 + 3\xi_1^2\xi_4)F'''_6(\xi) + \\ + \frac{1}{4!}(4\xi_1^3\xi_3 + 6\xi_1^2\xi_2^2)F^{(4)}_6(\xi) + \frac{\xi_1^4\xi_2}{4!}F^{(5)}_6(\xi) + \frac{\xi_1^6}{6!}F^{(6)}_6(\xi),$$

і т. д., де F_m при $m = 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6$, — довільні аналітичні функції комплексної змінної.

Обчислюючи за рекурентною формулою (4.1) значення A_k , виписуємо нескінченну множину розв'язків рівняння (1.4), причому у кожному розв'язку міститься довільна аналітична функція.

5 Приклади

5.1 Розв'язки тривимірного рівняння Лапласа

У цьому пункті для тривимірного рівняння Лапласа

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial z^2} = 0 \quad (5.1)$$

побудуємо розв'язки виду (3.7). З цією метою на послідовності розширень $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ знайдемо усі трійки векторів e_1, e_2, e_3 , які задовольняють характеристичне рівняння

$$e_1^2 + e_2^2 + e_3^2 = 0. \quad (5.2)$$

Для простоти сприйняття вектори e_1, e_2, e_3 вигляду (3.1) перепозначимо наступним чином:

$$e_1 = \sum_{r=0}^\infty k_r \rho^r, \quad e_2 = \sum_{r=0}^\infty m_r \rho^r, \quad e_3 = \sum_{r=0}^\infty g_r \rho^r, \quad k_r, m_r, g_r \in \mathbb{C}.$$

Нехай $e_1^2 = \sum_{r=0}^\infty B_r \rho^r$. В роботі [11] (див. формули (9), (10)) встановлено, що

$$B_0 = k_0^2, \quad B_1 = 2k_0k_1, \quad B_2 = k_1^2 + 2k_0k_2, \quad (5.3)$$

і в загальному випадку

$$B_r(k_0, k_1, \dots, k_r) = \begin{cases} k_{r/2}^2 + 2 \left(k_0k_r + k_1k_{r-1} + \dots + k_{\frac{r}{2}-1}k_{\frac{r}{2}+1} \right) & \text{при } r \text{ парному,} \\ 2 \left(k_0k_r + k_1k_{r-1} + \dots + k_{\frac{r-1}{2}}k_{\frac{r+1}{2}} \right) & \text{при } r \text{ непарному.} \end{cases} \quad (5.4)$$

Очевидно, що рівняння (5.2) рівносильне нескінченній системі рівнянь

$$B_r(k_0, k_1, \dots, k_r) + B_r(m_0, m_1, \dots, m_r) + B_r(g_0, g_1, \dots, g_r) = 0, \quad (5.5)$$

$$r = 0, 1, 2, \dots$$

Відповідно до зауваження 2.2, вектори e_1, e_2 покладаємо довільними, а вектор e_3 виразимо через e_1 та e_2 рекурентними формулами виду (2.5). Тобто, $k_r, m_r \in \mathbb{C}$ довільними комплексними числами при всіх $r = 0, 1, 2, \dots$. Із системи (5.5), з урахуванням (5.3), маємо такі початкові значення:

$$g_0 = \pm i \sqrt{k_0^2 + m_0^2}, \quad g_1 = \frac{\pm i(k_0 k_1 + m_0 m_1)}{\sqrt{k_0^2 + m_0^2}}, \quad (5.6)$$

де серед знаків $+, -$ вибираються одночасно верхні або нижні знаки. З урахуванням рівностей (5.4), система (5.5) має такий розв'язок:

$$g_r = \begin{cases} \frac{-1}{2g_0} \left[k_{r/2}^2 + m_{r/2}^2 + g_{r/2}^2 + 2(k_0 k_r + k_1 k_{r-1} + \dots + k_{\frac{r}{2}-1} k_{\frac{r}{2}+1} + m_0 m_r + m_1 m_{r-1} + \dots + m_{\frac{r}{2}-1} m_{\frac{r}{2}+1} + g_1 g_{r-1} + g_2 g_{r-2} + \dots + g_{\frac{r}{2}-1} g_{\frac{r}{2}+1}) \right] & \text{при } r \text{ парному,} \\ \frac{-1}{g_0} \left(k_0 k_r + k_1 k_{r-1} + \dots + k_{\frac{r-1}{2}} k_{\frac{r+1}{2}} + m_0 m_r + m_1 m_{r-1} + \dots + m_{\frac{r-1}{2}} m_{\frac{r+1}{2}} + g_1 g_{r-1} + g_2 g_{r-2} + \dots + g_{\frac{r-1}{2}} g_{\frac{r+1}{2}} \right) & \text{при } r \text{ непарному} \end{cases} \quad (5.7)$$

з початковими значеннями (5.6). Зауважимо, що формула (5.7) є формулою виду (2.5) для рівняння (5.1).

Тепер можемо визначити змінні ξ та ξ_r , $r = 1, 2, \dots$. У нашому випадку,

$$\xi = k_0 x + m_0 y + g_0 z = k_0 x + m_0 y \pm i \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z,$$

а $\xi_r = k_r x + m_r y + g_r z$ при $r = 1, 2, \dots$. При цьому k_r, m_r — довільні комплексні числа при $r = 0, 1, 2, \dots$, а g_r визначаються рекурентними формулами (5.7).

Таким чином, тепер ми можемо виписати нескінченну кількість точних розв'язків виду (3.7). Відповідно до пункту 4.2, випишемо декілька перших розв'язків. Маємо

$$U_0 = F_0 \left(k_0 x + m_0 y \pm i \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z \right),$$

$$\begin{aligned}
U_1 &= \left(k_1 x + m_1 y \pm \frac{i(k_0 k_1 + m_0 m_1)}{\sqrt{k_0^2 + m_0^2}} z \right) F_1 \left(k_0 x + m_0 y \pm i \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z \right), \\
U_2 &= \left(k_2 x + m_2 y \pm \frac{i}{2\sqrt{k_0^2 + m_0^2}} \left(k_1^2 + m_1^2 + 2k_0 k_1 + 2m_0 m_1 - \right. \right. \\
&\quad \left. \left. - \frac{(k_0 k_1 + m_0 m_1)^2}{k_0^2 + m_0^2} \right) z \right) F_2 \left(k_0 x + m_0 y \pm i \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z \right) + \\
&+ \frac{1}{2} \left(k_1 x + m_1 y \pm \frac{i(k_0 k_1 + m_0 m_1)}{\sqrt{k_0^2 + m_0^2}} z \right)^2 F_2' \left(k_0 x + m_0 y \pm i \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z \right),
\end{aligned}$$

де k_r, m_r при $r = 0, 1, 2$, — довільні комплексні числа, а F_0, F_1, F_2 — довільні аналітичні функції комплексної змінної.

5.1.1 Розв'язки хвильового рівняння

Маючи розв'язки рівняння (5.1) легко виписати розв'язки хвильового рівняння

$$\frac{\partial^2 W}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 W}{\partial y^2} - \frac{\partial^2 W}{\partial z^2} = 0. \quad (5.8)$$

Для рівняння (5.8) характеристичне рівняння має вигляд

$$\hat{e}_1^2 + \hat{e}_2^2 - \hat{e}_3^2 = 0. \quad (5.9)$$

Очевидним є наступне твердження: *якщо трійка векторів $e_1, e_2, e_3 \in \{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ задовольняє рівняння (5.2), то вектори $\hat{e}_1 := e_1, \hat{e}_2 := e_2, \hat{e}_3 := i e_3 \in \{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ задовольняють рівняння (5.9) і навпаки.* Тобто, потрібно праві частини рівностей (5.6), (5.7) помножити на комплексну одиницю i . Далі повторюється процедура як у попередньому пункті. Зокрема, $\xi = k_0 x + m_0 y \pm \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z$. Відповідно, перші два розв'язки рівняння (5.8) матимуть вигляд:

$$\begin{aligned}
W_0 &= F_0 \left(k_0 x + m_0 y \pm \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z \right), \\
W_1 &= \left(k_1 x + m_1 y \pm \frac{k_0 k_1 + m_0 m_1}{\sqrt{k_0^2 + m_0^2}} z \right) F_1 \left(k_0 x + m_0 y \pm \sqrt{k_0^2 + m_0^2} z \right),
\end{aligned}$$

де k_0, m_0, k_1, m_1 — довільні комплексні числа, а F_0, F_1 — довільні аналітичні функції дійсної або комплексної змінної.

5.2 Розв'язки рівняння (5.10)

У цьому пункті для рівняння поперечного коливання пружного стержня (див., наприклад, [22, с. 940])

$$\frac{\partial^2 w}{\partial x^2} + a^2 \frac{\partial^4 w}{\partial y^4} = 0. \quad (5.10)$$

побудуємо розв'язки виду (4.5). З цією метою на послідовності розширень $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ знайдемо усі пари векторів e_1, e_2 , які задовольняють характеристичне рівняння

$$e_1^2 + a^2 e_2^4 = 0. \quad (5.11)$$

Вектори e_1, e_2 вигляду (3.1) перепозначимо наступним чином:

$$e_1 = \sum_{r=0}^{\infty} k_r \rho^r, \quad e_2 = \sum_{r=0}^{\infty} m_r \rho^r, \quad k_r, m_r \in \mathbb{C}.$$

Нехай $e_1^2 = \sum_{r=0}^{\infty} B_r \rho^r$, $e_2^2 = \sum_{r=0}^{\infty} C_r \rho^r$. Коефіцієнти B_r визначені рівностями (5.3) та (5.4). Коефіцієнти C_r , очевидно, визначаються співвідношеннями

$$C_r(m_0, m_1, \dots, m_r) \equiv B_r(m_0, m_1, \dots, m_r). \quad (5.12)$$

Відповідно до зауваження 2.2, вектор e_2 покладемо довільним, а вектор e_1 виразимо через e_2 рекурентними формулами виду (2.5). Для цього рівняння (5.11) перепишемо у вигляді $e_1^2 + (ae_2^2)^2 = 0$, звідки $e_1 = \pm iae_2^2$, що рівносильно

$$k_r = \pm i a C_r, \quad r = 0, 1, 2, \dots \quad (5.13)$$

Зауважимо, що формула (5.13) є формулою виду (2.5) для рівняння (5.10).

Тепер можемо визначити змінні ξ та ξ_r , $r = 1, 2, \dots$. У нашому випадку,

$$\xi = k_0 x + m_0 y = \pm i a m_0^2 x + m_0 y,$$

а $\xi_r = k_r x + m_r y$ при $r = 1, 2, \dots$. При цьому m_r — довільні комплексні числа при $r = 0, 1, 2, \dots$, а k_r визначаються рекурентними формулами (5.13).

Таким чином, ми можемо виписати нескінченну кількість точних розв'язків виду (4.5). Відповідно до пункту 4.1, випишемо декілька перших розв'язків. Маємо

$$V_0 = e^\xi = e^{\pm i a m_0^2 x + m_0 y},$$

$$\begin{aligned}
V_1 &= \xi_1 e^\xi = \left(\pm 2i a m_0 m_1 x + m_1 y \right) e^{\pm i a m_0^2 x + m_0 y}, \\
V_2 &= \left(\xi_2 + \frac{\xi_1^2}{2} \right) e^\xi = \\
&= \left[\pm i a (m_1^2 + 2m_0 m_2) x + m_2 y + \frac{1}{2} (\pm 2i a m_0 m_1 x + m_1 y)^2 \right] e^{\pm i a m_0^2 x + m_0 y},
\end{aligned}$$

де m_0, m_1, m_2 — довільні комплексні числа.

5.2.1 Розв'язки рівняння $\frac{\partial^2 w}{\partial x^2} - a^2 \frac{\partial^4 w}{\partial y^4} = 0$

Маючи точні розв'язки рівняння (5.10), легко виписати розв'язки рівняння

$$\frac{\partial^2 w}{\partial x^2} - a^2 \frac{\partial^4 w}{\partial y^4} = 0. \quad (5.14)$$

Для рівняння (5.14) характеристичне рівняння має вигляд

$$\hat{e}_1^2 - a^2 \hat{e}_2^4 = 0. \quad (5.15)$$

Очевидним є наступне твердження: якщо пара векторів $e_1, e_2 \in \{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ задовольняє рівняння (5.11), то вектори $\hat{e}_1 := e_1, \hat{e}_2 := \left(\frac{\sqrt{2}}{2} + i \frac{\sqrt{2}}{2} \right) e_2 \in \{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ задовольняють рівняння (5.15) і навпаки. Тобто, потрібно праву частину рівності (5.13) помножити на $\left(\frac{\sqrt{2}}{2} + i \frac{\sqrt{2}}{2} \right)^2 = i$. Далі повторюється процедура як у попередньому пункті. Зокрема, $\xi = k_0 x + m_0 y = \pm a m_0^2 x + m_0 y$. Відповідно, перші два розв'язки рівняння (5.14) матимуть вигляд:

$$\begin{aligned}
W_0 &= e^\xi = e^{\pm a m_0^2 x + m_0 y}, \\
W_1 &= \xi_1 e^\xi = \left(\pm 2 a m_0 m_1 x + m_1 y \right) e^{\pm a m_0^2 x + m_0 y}.
\end{aligned}$$

де m_0, m_1 — довільні комплексні числа.

5.3 Розв'язки узагальненого бігармонічного рівняння

У цьому пункті для рівняння

$$\frac{\partial^4 u}{\partial x^4} + 2p \frac{\partial^4 u}{\partial x^2 \partial y^2} + \frac{\partial^4 u}{\partial y^4} = 0, \quad p \in \mathbb{R} \quad (5.16)$$

побудуємо розв'язки виду (3.7). З цією метою на послідовності розширень $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ знайдемо усі пари векторів e_1, e_2 , які задовольняють характеристичне рівняння

$$e_1^4 + 2p e_1^2 e_2^2 + e_2^4 = 0. \quad (5.17)$$

Вектори e_1, e_2 вигляду (3.1) перепозначимо наступним чином:

$$e_1 = \sum_{r=0}^{\infty} k_r \rho^r, \quad e_2 = \sum_{r=0}^{\infty} m_r \rho^r, \quad k_r, m_r \in \mathbb{C}. \quad (5.18)$$

Нехай $e_1^2 = \sum_{r=0}^{\infty} B_r \rho^r$, де коефіцієнти B_r визначені рівностями (5.3), (5.4). Покладаючи $e_1^4 = \sum_{r=0}^{\infty} C_r \rho^r$, коефіцієнти C_r , очевидно, визначаються співвідношеннями

$$C_r(k_0, k_1, \dots, k_r) = B_r(B_0, B_1, \dots, B_r).$$

Якщо $e_2^2 = \sum_{r=0}^{\infty} H_r \rho^r$, то коефіцієнти H_r визначаються рівностями

$$H_r(m_0, m_1, \dots, m_r) = B_r(m_0, m_1, \dots, m_r).$$

Аналогічно, для $e_2^4 = \sum_{r=0}^{\infty} D_r \rho^r$, коефіцієнти D_r , визначаються співвідношеннями

$$D_r(m_0, m_1, \dots, m_r) = H_r(H_0, H_1, \dots, H_r).$$

Залишилось визначити коефіцієнти R_r із розкладу $e_1^2 e_2^2 = \sum_{r=0}^{\infty} R_r \rho^r$. Враховуючи правила множення для послідовності розширень $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^{\infty}$, маємо

$$R_r = B_0 H_r + B_1 H_{r-1} + \dots + B_r H_0.$$

Тепер очевидно, що рівняння (5.17) рівносильне нескінченній системі рівнянь

$$D_r + 2pR_r + C_r = 0, \quad r = 0, 1, 2, \dots \quad (5.19)$$

Відповідно до зауваження 2.2, вектор e_1 покладемо довільним, а вектор e_2 виразимо через e_1 рекурентними формулами виду (2.5). Тобто, k_r є довільними комплексними числами при всіх $r = 0, 1, 2, \dots$. Із системи (5.19), маємо такі початкові значення:

$$\begin{aligned} m_0 &= \pm k_0 \sqrt{\pm \sqrt{p^2 - 1} - p}, \quad m_1 = -\frac{k_0^3 k_1 + p k_0 k_1 m_0^2}{m_0^3 + p k_0^2 m_0}, \\ m_2 &= -\frac{m_0^2(3m_1^2 + p k_1^2 + 2p k_0 k_2) + 3k_0^2(k_1^2 + 2k_0 k_2 + p m_1^2) + 4p k_0 k_1 m_0 m_1}{2m_0^3 + 2p k_0^2 m_0}, \end{aligned} \quad (5.20)$$

де серед знаків $+, -$ вибирається будь-який. Зауважимо, що для визначення коефіцієнтів m_r при всіх $r = 3, 4, \dots$ із рівностей (5.19) щоразу будемо отримувати лінійне рівняння.

Тепер можемо визначити змінні ξ та ξ_r , $r = 1, 2, \dots$. У нашому випадку, $\xi = k_0x + m_0y$, $\xi_r = k_rx + m_ry$ при $r = 1, 2, \dots$. При цьому k_r — довільні комплексні числа при $r = 0, 1, 2, \dots$, а m_r — визначаються із рекурентних формул (5.19) з урахуванням (5.20).

Таким чином, тепер ми можемо виписати нескінченну кількість точних розв'язків виду (3.7). Зокрема, маючи значення m_0, m_1, m_2 можемо виписати перші три розв'язки

$$U_0 = F_0(\xi), \quad U_1 = \xi_1 F_1(\xi), \quad U_2 = \xi_2 F_2(\xi) + \frac{\xi_1^2}{2!} F_2'(\xi),$$

де F_0, F_1, F_2 — довільні аналітичні функції змінної ξ .

5.4 Розв'язки двовимірного рівняння Гельмгольца

У цьому пункті для однорідного рівняння Гельмгольца

$$\frac{\partial^2 u}{\partial x^2} + \frac{\partial^2 u}{\partial y^2} + \lambda u = 0, \quad \lambda \in \mathbb{C} \quad (5.21)$$

побудуємо розв'язки виду (4.5). З цією метою на послідовності розширень $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ знайдемо пари векторів e_1, e_2 , які задовольняють характеристичне рівняння

$$e_1^2 + e_2^2 + \lambda = 0. \quad (5.22)$$

Нехай вектори e_1, e_2 подаються у вигляді (5.18). Нехай $e_1^2 = \sum_{r=0}^\infty B_r \rho^r$, $e_2^2 = \sum_{r=0}^\infty C_r \rho^r$, де коефіцієнти B_r визначені рівностями (5.3), (5.4), а коефіцієнти C_r визначаються формулою (5.12). Очевидно, що рівняння (5.22) рівносильне нескінченній системі рівнянь

$$k_0^2 + m_0^2 + \lambda = 0,$$

$$B_r(k_0, k_1, \dots, k_r) + B_r(m_0, m_1, \dots, m_r) = 0, \quad r = 1, 2, \dots \quad (5.23)$$

Вектор e_1 покладаємо довільними, а вектор e_2 виразимо через e_1 (2.5). Тобто, k_r є довільними комплексними числами при всіх $r = 0, 1, 2, \dots$. Із системи (5.23) маємо такі початкові значення:

$$m_0 = \pm i \sqrt{k_0^2 + \lambda}, \quad m_1 = \frac{\pm i k_0 k_1}{\sqrt{k_0^2 + \lambda}}, \quad m_2 = \frac{k_1^2 \lambda}{2m_0^3} - \frac{k_0 k_2}{m_0}, \quad (5.24)$$

де серед знаків $+$, $-$ вибираються одночасно верхні або нижні знаки. З урахуванням рівностей (5.4), система (5.23) має такий розв'язок:

$$m_r = \begin{cases} \frac{-1}{2m_0} \left[k_{r/2}^2 + m_{r/2}^2 + 2(k_0 k_r + k_1 k_{r-1} + \dots + k_{\frac{r}{2}-1} k_{\frac{r}{2}+1} + \right. \\ \left. + m_1 m_{r-1} + m_2 m_{r-2} + \dots + m_{\frac{r}{2}-1} m_{\frac{r}{2}+1}) \right] & \text{при } r \text{ парному,} \\ \frac{-1}{m_0} \left(k_0 k_r + k_1 k_{r-1} + \dots + k_{\frac{r-1}{2}} k_{\frac{r+1}{2}} + m_1 m_{r-1} + \right. \\ \left. + m_2 m_{r-2} + \dots + m_{\frac{r-1}{2}} m_{\frac{r+1}{2}} \right) & \text{при } r \text{ непарному} \end{cases} \quad (5.25)$$

з початковими значеннями (5.24). Зауважимо, що формула (5.25) є формулою виду (2.5) для рівняння (5.21).

Тепер можемо визначити змінні ξ та ξ_r , $r = 1, 2, \dots$. В цьому випадку,

$$\xi = k_0 x + m_0 y = k_0 x \pm yi \sqrt{k_0^2 + \lambda},$$

а $\xi_r = k_r x + m_r y$ при $r = 1, 2, \dots$. При цьому k_r — довільні комплексні числа при $r = 0, 1, 2, \dots$, а m_r визначаються рекурентними формулами (5.25).

Таким чином, тепер ми можемо виписати нескінченну кількість точних розв'язків виду (4.5). Відповідно до пункту 4.1, випишемо декілька перших розв'язків. Маємо

$$\begin{aligned} V_0 &= e^\xi = e^{k_0 x \pm yi \sqrt{k_0^2 + \lambda}}, \\ V_1 &= \xi_1 e^\xi = \left(k_1 x \pm \frac{ik_0 k_1}{\sqrt{k_0^2 + \lambda}} y \right) e^{k_0 x \pm yi \sqrt{k_0^2 + \lambda}}, \\ V_2 &= \left(\xi_2 + \frac{\xi_1^2}{2} \right) e^\xi = \\ &= \left[k_2 x + \left(\frac{k_1^2 \lambda}{\sqrt{2} m_0^3} - \frac{k_0 k_2}{m_0} \right) y + \frac{1}{2} \left(k_1 x \pm \frac{ik_0 k_1}{\sqrt{k_0^2 + \lambda}} y \right)^2 \right] e^{k_0 x \pm yi \sqrt{k_0^2 + \lambda}}, \end{aligned}$$

де k_0, k_1, k_2 — довільні комплексні числа.

5.5 Розв'язки одного рівняння гідродинаміки

У цьому пункті побудуємо точні розв'язки рівняння

$$\frac{\partial^3 V}{\partial t^3} + \alpha \frac{\partial^2 V}{\partial t^2} - \beta \frac{\partial^2 V}{\partial x^2} = 0, \quad \alpha, \beta > 0. \quad (5.26)$$

З цією метою на послідовності розширень $\{\mathbb{E}_\rho^n\}_{n=2}^\infty$ знайдемо пари векторів e_1, e_2 , які задовольняють характеристичне рівняння

$$e_1^3 + \alpha e_1^2 - \beta e_2^2 = 0. \quad (5.27)$$

Нехай вектори e_1, e_2 подаються у вигляді (5.18). Нехай $e_1^2 = \sum_{r=0}^\infty B_r \rho^r$, $e_2^2 = \sum_{r=0}^\infty C_r \rho^r$, де коефіцієнти B_r визначені рівностями (5.3), (5.4), а коефіцієнти C_r визначаються формулою (5.12). Нехай $e_1^3 = \sum_{r=0}^\infty D_r \rho^r$, де $D_0 := k_0^3$, $D_1 = 3k_0^2 k_1$ і

$$D_r = k_0 B_r + k_1 B_{r-1} + \dots + k_r B_0, \quad r = 2, 3, \dots \quad (5.28)$$

Очевидно, що рівняння (5.22) рівносильне нескінченній системі рівнянь

$$D_r + \alpha B_r - \beta C_r = 0, \quad r = 0, 1, 2, \dots, n. \quad (5.29)$$

Вектор e_1 покладаємо довільними, а вектор e_2 виразимо через e_1 (2.5). Тобто, $k_r \in$ довільними комплексними числами при всіх $r = 0, 1, 2, \dots$. Із системи (5.29) маємо такі початкові значення:

$$m_0 := \pm \sqrt{\frac{k_0^3 + \alpha k_0^2}{\beta}}, \quad m_1 := \frac{3k_0^2 k_1 + 2\alpha k_0 k_1}{2\beta m_0}. \quad (5.30)$$

де серед знаків $+, -$ вибираються одночасно верхні або нижні знаки. З урахуванням рівностей (5.4), система (5.29) має такий розв'язок:

$$m_r = \begin{cases} \frac{1}{2\beta m_0} \left(D_r + \alpha B_r - \beta \left(m_{\frac{r}{2}}^2 + 2m_1 m_{r-1} + 2m_2 m_{r-2} + \dots \right. \right. \\ \quad \left. \left. \dots + 2m_{\frac{r}{2}-1} m_{\frac{r}{2}+1} \right) \right) \text{ при } r \text{ парном,} \\ \\ \frac{1}{2\beta m_0} \left(D_r + \alpha B_r - \beta \left(2m_1 m_{r-1} + 2m_2 m_{r-2} + \dots \right. \right. \\ \quad \left. \left. \dots + 2m_{\frac{r-1}{2}} m_{\frac{r+1}{2}} \right) \right) \text{ при } r \text{ непарном.} \end{cases} \quad (5.31)$$

з початковими значеннями (5.30).

Тепер можемо визначити змінні ξ та ξ_r , $r = 1, 2, \dots$. В цьому випадку,

$$\xi = k_0 x + m_0 y = k_0 t \pm x \sqrt{\frac{k_0^3 + \alpha k_0^2}{\beta}},$$

а $\xi_r = k_r x + m_r y$ при $r = 1, 2, \dots$. При цьому k_r — довільні комплексні числа при $r = 0, 1, 2, \dots$, а m_r визначаються рекурентними формулами (5.31).

Таким чином, тепер ми можемо виписати нескінченну кількість точних розв'язків виду (4.5). Відповідно до пункту 4.1, випишемо декілька перших розв'язків. Маємо

$$V_0(t, x) = \exp \left(k_0 t \pm x \sqrt{\frac{k_0^3 + \alpha k_0^2}{\beta}} \right),$$

$$V_1(t, x) = \left(tk_1 \pm x \frac{3k_0 k_1 + 2\alpha k_1}{2\sqrt{\beta(k_0 + \alpha)}} \right) \exp \left(k_0 t \pm x \sqrt{\frac{k_0^3 + \alpha k_0^2}{\beta}} \right),$$

$$V_2(t, x) = \left[tk_2 \pm x \frac{3k_1^2 k_0 + 4\alpha k_1^2 + 20\alpha k_0 k_2 + 12k_0^2 k_2 + 8\alpha^2 k_2}{8\sqrt{\beta}(k_0 + \alpha)^{3/2}} + \right. \\ \left. + \frac{1}{2} \left(tk_1 \pm x \frac{3k_0 k_1 + 2\alpha k_1}{2\sqrt{\beta(k_0 + \alpha)}} \right)^2 \right] \exp \left(k_0 t \pm x \sqrt{\frac{k_0^3 + \alpha k_0^2}{\beta}} \right),$$

де серед знаків $+$, $-$ вибираються одночасно верхні або нижні знаки, а k_0, k_1, k_2 — довільні комплексні числа.

Збільшуючи n , можемо виписати як завгодно багато точних розв'язків рівняння (5.26).

Список литературы

- [1] P. W. Ketchum, *A Complete Solution of LaPlace's Equation by an Infinite Hypervariable* // American J. Math., **51**, No. 2, 179–188.
- [2] P. W. Ketchum, *Solution of Partial Differential Equations by Means of Hypervariables* // American J. Math., **54**, No. 2, 253–264.
- [3] Roşculeţ M. N. Funcţii monogene pe algebre comutative. — Bucureşti, Acad. Rep. Soc. Romania, 1975. — 339 p.
- [4] И. П. Мельниченко, С. А. Плакса, *Коммутативные алгебры и пространственные потенциальные поля*. — К.: Ин-т математики НАН Украины, 2008. — 230 с.
- [5] S. V. Grishchuk, S. A. Plaksa, *Monogenic functions in a biharmonic algebra* // Ukr. Math. J., **61**(12) (2009), 1865–1876.

- [6] S. A. Plaksa, V. S. Shpakovskii, *Constructive description of monogenic functions in a harmonic algebra of the third rank* // Ukr. Math. J., **62**(8) (2011), 1251–1266.
- [7] S. A. Plaksa, V. S. Shpakivskyi, *Monogenic functions in a finite-dimensional algebra with unit and radical of maximal dimensionality* // J. Algerian Math. Soc., **1** (2014), 1–13.
- [8] A. Pogorui, R. M. Rodriguez-Dagnino and M. Shapiro, *Solutions for PDEs with constant coefficients and derivability of functions ranged in commutative algebras* // Math. Meth. Appl. Sci., **37**(17) (2014), 2799–2810.
- [9] Pogorui A., Rodriguez-Dagnino R. M. Solutions of some partial differential equations with variable coefficients by properties of monogenic functions // J. Math. Sci. — 2017. — **220**, No. 5. — P. 624 – 632.
- [10] Плакса С. А. Аналитические решения одной системы эллиптических уравнений // Зб. праць Ін-ту математики НАН України. — 2012. — **9**, № 2. — С. 292 – 306.
- [11] Шпаковский В. С. Гиперкомплексные функции и точные решения одного уравнения гидродинамики // Зб. праць Ін-ту математики НАН України. — 2017. — **14**, № 1. — С. 262 – 274.
- [12] Шпаковский В. С. Гиперкомплексное представление аналитических решений одного уравнения гидродинамики // Труды ИПММ НАН Украины. — 2016. — **30**. — С. 155 – 164.
- [13] S. A. Plaksa, R. P. Pukhtaevich, *Constructive description of monogenic functions in a three-dimensional harmonic algebra with one-dimensional radical* // Ukr. Math. J., **65**(5) (2013), 740–751.
- [14] S. A. Plaksa, R. P. Pukhtaievych, *Constructive description of monogenic functions in n -dimensional semi-simple algebra* // An. Șt. Univ. Ovidius Constanța, **22**(1) (2014), 221–235.
- [15] V. S. Shpakivskyi, *Constructive description of monogenic functions in a finite-dimensional commutative associative algebra* // Adv. Pure Appl. Math., **7**(1)(2016), 63–75.
- [16] V. S. Shpakivskyi, *Monogenic functions in finite-dimensional commutative associative algebras* // Zb. Pr. Inst. Math. of NAS of Ukraine **12**(3)(2015), 251–268.

- [17] В. С. Шпаківський, *Про моногенні функції, визначені в різних комутативних алгебрах*, Прийнято до друку в Укр. мат. вісник, arXiv:1803.03938v1.
- [18] В. С. Шпаківський, *Про моногенні функції на розширеннях комутативної алгебри*, Прийнято до друку в Праці міжнар. геометр. центру.
- [19] E. Cartan, *Les groupes bilinéaires et les systèmes de nombres complexes* // Annales de la faculté des sciences de Toulouse, **12**(1) (1898), 1–64.
- [20] Хилле Э., Филлипс Р. Функциональный анализ и полугруппы. — М.: Изд-во иностр. лит., 1962. — 829 с.
- [21] Shpakivskyi V. S. Integral theorems for monogenic functions in commutative algebras // Zb. Pr. Inst. Mat. NAN Ukr. — 2015. — **12**, No. 4. — P. 313 – 328.
- [22] A. D. Polyanin and V. E. Nazaikinskii, *Handbook of Linear Partial Differential Equations for Engineers and Scientists*, Second Edition, Updated, Revised and Extended, 2016, 1632 p.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО АВТОРА

Віталій Станіславович Шпаківський
 Інститут математики НАН України,
 вул. Терещенківська, 3, Київ, Україна
 shpakivskyi86@gmail.com